

**Evaluatie
Notitie “Peuterwerk, kwaliteit, educatie
en samenwerking 2011-2014”**

1. Inleiding

De voorschoolse voorzieningen (kinderopvang en peuterwerk) in onze gemeente zijn een belangrijke partner bij het volbrengen van de missie die wij eerder in onze jeugdnota (de nota Integraal Jeugdbeleid "Opvoeden en opgroeien in Olst-Wijhe", vastgesteld in 2013) hebben geformuleerd:

"We willen dat onze kinderen gezond en veilig kunnen opgroeien, een steentje bijdragen aan de maatschappij, talenten ontwikkelen en goed voorbereid zijn op de toekomst."

Het bezoeken van een goede voorschoolse voorziening levert een positieve bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen. Spelen in een rijke en veilige omgeving met andere kinderen is een extra ontwikkelingsstimulans. Het zou leiden tot minder 'onaangepast gedrag' en betere schoolprestaties. Door vroegtijdig in te spelen op opvallend gedrag worden de mogelijkheden op een goede start in het basisonderwijs van ieder kind vergroot. En daarmee worden de kansen op een optimale doorlopende (ontwikkelings)lijn vergroot. Ook zijn medewerkers van voorschoolse voorzieningen in staat om een risico op taalachterstand in het Nederlands te signaleren en dat effectief aan te pakken.

Het belang van deelname aan een voorschoolse voorziening hebt u al eerder onderkend. In juni 2011 is de notitie "Peuterwerk, kwaliteit, educatie en samenwerking 2011-2014" opgesteld en heeft de raad ingestemd met het voorgestelde beleid ten aanzien van de voorschoolse voorzieningen in onze gemeente. In deze nota zijn de volgende beleidsdoelstellingen geformuleerd:

1. Verdere harmonisatie van de voorschoolse voorzieningen, waardoor vanaf augustus 2012 de kinderopvang en peuterspeelzaal volledig zijn geïntegreerd tot één werksoort;
2. Het aanbod van voorschoolse educatie is toegankelijk voor alle doelgroepkinderen;
3. De kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen voldoet aan de gestelde wettelijke eisen;
4. Tijdens deze planperiode bezoekt 100% van de peuters een voorschoolse voorziening;
5. De lijn die in de voorschoolse voorzieningen met een doelgroepkind is ingezet wordt voortgezet in de vroegschoolse periode.

De afspraak is daarbij gemaakt dat dit beleid in 2014 zou worden geëvalueerd. Hiermee is ook een start gemaakt in 2014, de bestuurlijke afronding daarvan vindt in 2015 plaats.

Om te kunnen nagaan of de bovenstaande doelstellingen zijn gehaald zijn gegevens verzameld en gesprekken gevoerd met het management van de voorschoolse voorzieningen c.q. de kinderopvangorganisaties in onze gemeente. In deze notitie worden de uitkomsten hiervan beschreven. In het laatste hoofdstuk kunt u de eindconclusie van deze uitkomsten lezen en beschrijven we een aantal beleidsscenario's voor in ieder geval de komende twee jaar (2015 en 2016). Vanaf 2016 start een nieuwe planperiode voor onderwijsachterstandenbeleid/VVE. Waarschijnlijk zal dan ook de specifieke uitkering van het Rijk bijgesteld worden. Indien deze nieuwe planperiode om nieuwe beleidskeuzes vraagt, zullen wij in 2016 een nieuw beleidsplan opstellen.

In onze gemeente zijn twee kinderopvangorganisaties actief. Kinderopvangorganisatie De Bieënkorf heeft één locatie in Wijhe. Zij verzorgt kinderopvang en buitenschoolse opvang voor kinderen tot en met de basisschoolleeftijd. Daarnaast organiseert zij ook nog gastouderopvang. Kinderopvangorganisatie KOOS heeft vier locaties in onze gemeente; twee locaties in Olst, één locatie in de kern Boskamp en één locatie in Wesepe. Op alle locaties wordt kinderopvang aangeboden (soms niet voor alle leeftijden) en op drie locaties ook buitenschoolse opvang. Ten slotte organiseert KOOS gastouderopvang. KOOS is ook actief in de gemeente Raalte.

2. Behaalde resultaten op de beleidsdoelstellingen

Per doelstelling worden de ontwikkelingen geschetst in 2013 en de eerste helft van 2014, zo nodig en mogelijk ondersteund met cijfers. Het kalenderjaar 2012 is nog gebruikt om tot verdere implementatie van beleid bij de kinderopvangorganisaties te komen en levert in die zin nog geen relevante cijfers op.

1. Verdere harmonisatie van de voorschoolse voorzieningen, waardoor vanaf augustus 2012 de kinderopvang en peuterspeelzaal volledig zijn geïntegreerd tot één werksoort.

De achtergrond van deze doelstelling ligt in de ontwikkelingen die landelijk plaats vinden en tevens gevoed wordt door het overheidsbeleid dat tot uitdrukking komt in de Wet OKE (Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie). Voor peuters die extra aandacht nodig hebben om zonder achterstand op de basisschool te komen, worden VVE-programma's uitgevoerd op de peuterspeelzaal. VVE staat voor Voor- en Vroegschoolse Educatie en heeft als doel om op gestructureerde en samenhangende wijze de ontwikkeling te stimuleren op het gebied van taal, rekenen, motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling om zo onderwijsachterstanden te voorkomen en/of te bestrijden. In onze gemeente wordt daarbij het programma "Doe meer met Bas" gebruikt dat specifieke aandacht heeft voor taal en rekenen en door het Nederlands Jeugd Instituut is erkend als een effectief programma ter preventie van onderwijsachterstanden.

In tijden waarin het economisch goed gaat en meer ouders aan het werk zijn, neemt het peuterspeelzaalgebruik af en het gebruik van de kinderopvang toe. Van oudsher is de peuterspeelzaal wat meer gericht op ontwikkeling en educatie dan de kinderopvang. Door een samengaan van beide voorschoolse voorzieningen kunnen meer doelgroepkinderen bereikt worden met een aanbod VVE. Het levert ook andere voordelen op zoals: een kwaliteitsimpuls, het tegengaan van segregatie, een betere toeleiding en doorlopende leerlijnen zijn makkelijker te organiseren vanuit één voorschoolse voorziening.

Het financieren van de voorschoolse voorziening wordt door de kinderopvangtoeslag die werkende ouders vanaf 1 december 2012 kunnen ontvangen voor de peuteropvang, een stuk goedkoper voor gemeenten. Uit een onderzoek naar de omvorming van peuterspeelzalen naar peuteropvang worden de lokale bezuinigingen als belangrijkste verklarende factor genoemd voor deze omvorming. (Peuterspeelzaalwerk NL, feitenonderzoek naar de omvang van het aanbod en het gebruik van peuterspeelzaalwerk in Nederland per begin 2014, de ervaringen zeven gemeenten die hebben voorgesorteerd op "een betere basis voor peuters". Uitgevoerd door Buitenhek in opdracht van het Min. Van SoZaWe, directie kinderopvang)

De harmonisatie in onze gemeente betekent dat alle peuters van 2,5 tot 4 jaar hetzelfde aanbod moeten krijgen op het gebied van zowel spel- en leermogelijkheden als andere voorzieningen die worden aangeboden.

In de volgende tabel staan de doelen van de harmonisatie en de realisatie ervan bij de voorschoolse voorzieningen in de gemeente.

Doelen	Bieënkorf	KOOS
Peuters 2,5 – 4 jaar van kinderopvang en peuterspeelzaal in dezelfde groep	Alle groepen Peuterwerk bestaan uit zowel peuters van de kinderopvang als peuters die voor het peuterwerk komen. De Bieënkorf plaatst peuters vanaf 2 jaar in de peutergroepen. Er is dus sprake van een volledige harmonisatie van de voorschoolse voorzieningen van de Bieënkorf.	Het aanbod van KOOS verschilt per locatie; bij Robbedoes in Boskamp en de Peuterpost in Olst worden alleen dagdelen van 2,75 uur aangeboden. Bij Bössels in Wesepe en de Strabantjes in Olst worden hele dagen opvang aangeboden. Door het verschil in aanbod komen bij Robbedoes en de Peuterpost vooral

		peuters die voorheen naar een peuterspeelzaal waren gegaan.
Alle peuters nemen minimaal 5 uur per week deel aan de activiteiten van peuterwerk	In de budgetovereenkomst staat 5,5 uur gedurende 51 weken en dit wordt ook op die manier aangeboden. Praktijk is wisselend 4,5 tot 5 uur per week op één dagdeel. Ze kunnen 51 weken per jaar komen, net zoals in de kinderopvang maar in de praktijk nemen ouders vakantie en neemt hun peuter geen 51 weken per jaar deel aan de activiteiten van het peuterwerk. Wel maakt men veel gebruik van de mogelijkheid om niet genoten dagdelen te kunnen inhalen.	In de budgetovereenkomst staat 5,5 uur, 40 weken en uitbreiding naar 51 weken in 2014. Dit is in de loop van 2014 in de praktijk veranderd in 40 weken van twee dagdelen; 2,75 uur per dagdeel. Het aantal uren wordt daarmee wel gehaald maar niet het aantal weken. Overigens is dit laatste ook niet specifiek in onze beleidsdoelstelling opgenomen.
Alle peuters die behoren tot de doelgroep VVE, volgen minimaal 10 uur het VVE-programma.	Doelgroepkinderen komen in de praktijk twee dagdelen en 4,5 tot 5 uur per dagdeel. Ze kunnen 51 weken per jaar komen. Gedurende deze dagdelen nemen zij deel aan het VVE-programma "Doe meer met Bas".	De praktijk is 4 dagdelen van 2,75 uur VVE, 40 weken per jaar. Ook tijdens deze dagdelen wordt het VVE-programma "Doe meer met Bas" aangeboden.
Alle peuters ontvangen dezelfde voorzieningen; drinken, eten, enz.	Alle peuters ontvangen dezelfde voorzieningen.	Alle kinderen ontvangen dezelfde begeleiding en materialen. Kinderen die niet onder de kinderopvang vallen moeten zelf voor fruit, luiers en drinken zorgen.

Na de vaststelling van de notitie "Peuterwerk, kwaliteit, educatie en samenwerking 2011 – 2014" in 2011 is de Bieënkorf als eerste voortvarend van start gegaan met de harmonisatie van de voorschoolse voorzieningen. Ook in onze regio zijn zij één van de voorlopers hierin geweest. Weliswaar heeft de gemeente de beleidsdoelstellingen geformuleerd maar was het aan de organisaties om verder de organisatie hiervan uit te werken. Dit heeft veel creativiteit, energie en een zorgvuldige communicatie met ouders gevraagd. KOOS heeft de harmonisatie van de voorschoolse voorzieningen pas later opgepakt nadat de Stichting Peuterspeelzalen Olst-Wijhe op 1 januari 2013 was gefuseerd met Kinderopvang KOOS.

KOOS heeft in eerste instantie, net als de Bieënkorf, dagdelen van 5 uur peuterwerk aangeboden in plaats van de bekende dagdelen van 2,75 uur peuterspeelzaalwerk. KOOS heeft in de loop van 2014 ervoor gekozen om toch terug te gaan naar dagdelen van 2,75 uur en niet 51 weken maar 40 weken peuterwerk aan te bieden. Zij merkte dat dit aanbod meer aansloot op de wensen van de ouders die gebruik wilde maken van het peuterwerk.

Het aanbod van KOOS komt overeen met het landelijke beeld waar de harmonisatie van de peuterspeelzaal met de kinderdagopvang leidt tot een vorm van peuterwerk van 40 weken per jaar voor 5,5 uur per week verdeeld over twee dagdelen (bron; onderzoek in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid door Buitenhek naar het peuterspeelzaalwerk, juni 2014). De peuters die alleen voor peuterwerk komen, komen dan op een later tijdstip in de groep peuters van de kinderopvang.

De wijze waarop de Bieënkorf de harmonisatie heeft vormgegeven door alleen nog dagdelen peuterwerk van 5,5 uur aan te bieden wordt ook door andere kinderdagverblijven in het land wel gewenst maar niet vormgegeven vanwege de wens van ouders naar twee dagdelen met minder uren (bron; onderzoek Buitenhek). Overigens wordt dit laatste niet gedeeld door het bestuur en de directie van de Bieënkorf. Uit

tevredenheidsonderzoeken die de organisatie uitvoert blijkt een hoge mate van tevredenheid. Ook het bereik onder peuters in Wijhe is hoog (zie paragraaf 4 van deze nota).

Conclusie:

Harmonisatie en integratie van de peuterspeelzaal in de kinderopvang is verwezenlijkt daar waar beide voorschoolse voorzieningen in één gebouw zijn gevestigd. De genoemde voordelen van de integratie worden daarmee op die locaties bereikt. Dat is in mindere mate het geval op de locaties waar beide voorschoolse voorzieningen niet in één gebouw zijn gevestigd. Dit zijn de locaties van KOOS. Zij onderstrepen de doelen van de gemeente maar zijn niet in de gelegenheid om dit op korte termijn te realiseren. Wel blijft het een doelstelling om de integratie in de toekomst te verwezenlijken en wordt er aan gewerkt om daarvoor de nodige voorwaarden (zoals gezamenlijke huisvesting) te creëren.

2. Het aanbod van voorschoolse educatie is toegankelijk voor alle doelgroepkinderen.

De Jeugd Gezondheids Zorg (JGZ) bepaalt of een peuter tot de doelgroep behoort. De JGZ ziet alle peuters op het consultatiebureau en het bereik is vrijwel 100%. Bij het bepalen of een peuter tot de doelgroep behoort, is niet het opleidingsniveau van de ouders van belang zoals in het onderwijs het geval is (leerlinggewichten). Om tot de doelgroep te behoren en deel te kunnen nemen aan de Voor- en Vroegschoolse Educatie moet er een spraak- en/of taalachterstand zijn op basis van onderstimulering (ouders gebruiken zelf weinig taal of één van de of beide ouders is/zijn anderstalig waardoor het Nederlands niet goed aangeleerd zou kunnen worden). Bij een Sociaal Medische Indicatie gaat het om kinderen waarvan de JGZ van oordeel is dat het peuterwerk goed is voor het gezin. Dit vanwege de draaglast van de ouders waardoor het kind thuis het risico loopt onvoldoende gestimuleerd te worden. Ook het ontlasten van de ouders is daarbij een belangrijk punt. Het moet dan wel om serieuze problemen bij ouders gaan op somatisch of psychisch of psychosociaal vlak.

De Bieënkorf en KOOS worden op de hoogte gesteld van de doorverwijzing voor een VVE-programma als de ouders daarmee akkoord gaan. De Bieënkorf en KOOS plaatsen de peuter in een groep om minimaal 10 uur een VVE programma te volgen.

In 2013 heeft de JGZ 36 peuters geïndiceerd als een doelgroepeuter en doorverwezen naar een VVE-programma van peuterwerk. Bij KOOS hebben 31 doelgroepeuters een VVE-programma gevolgd. Bij De Bieënkorf waren dit in 2013 zes doelgroepeuters. In totaal dus 37 doelgroepeuters. Ook peuters die in 2012 al als doelgroepeuter zijn aangemerkt kunnen in 2013 nog tot de groep peuters behoren die deelnemen aan het programma. Het totale aantal is daarom hoger dan het aantal doorverwezen kinderen.

In 2014 heeft de JGZ 31 peuters aangemerkt als doelgroepeuter en doorverwezen. Bij KOOS hebben van dit aantal 18 doelgroepeuters deelgenomen aan een VVE programma. Bij De Bieënkorf zijn dit er 13.

Opvallend is dat KOOS meer doelgroepeuters opvangt dan De Bieënkorf. In 2013 was dit verschil fors. In 2014 is dit verschil kleiner geworden. Een verklaring zou kunnen zijn dat vanaf 2014 er nog sprake is van één consultatiebureau in onze gemeente en beide jeugdartsen die de screening voor hun rekening nemen meer dan voorheen een duidelijke en afgestemde lijn met elkaar hebben afgesproken. Dat het aantal doelgroepeuters in Olst hoger blijft dan in Wijhe, lijkt ook voor een deel aan de bevolkingssamenstelling te liggen. Zo weten we dat op de basisscholen in Olst 13,1% van de leerlingen laagopgeleide ouders heeft of in aanmerking komt voor Nederlands Onderwijs Anderstaligen (NOAT). Dit percentage ligt in Wijhe beduidend lager op 6,3%.

Ten slotte laten we in onderstaande tabel het verloop zien van het percentage doelgroepeuters.

	Totaal aantal peuters	Totaal aantal doelgroepeuters	Percentage doelgroepeuters
2010	392	26	6,6%
2011	363	21	5,8%
2012	368	42	11,4%
2013	362	36	9,9%
2014	338	31	9,2%

Vanaf 2012 zien we een forse stijging van het percentage geïndiceerde doelgroepeuters, in de laatste jaren wordt dit percentage weer wat lager. Een betere screening van peuters en een bewaking van het proces van doorverwijzing lijkt eerder deze toename van doelgroepeuters te hebben veroorzaakt. Nu lijken deze percentages wat meer te stabiliseren.

Conclusie

Alle peuters die door de JGZ zijn geïndiceerd worden ook daadwerkelijk geplaatst voor een VVE-programma voor doelgroepkinderen van 10 uur per week.

3. De kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen voldoet aan de gestelde eisen.

In de notitie "Peuterwerk, kwaliteit, educatie en samenwerking 2011 – 2014" wordt in het kader van kwaliteit alleen gesproken over de inspecties van de GGD, maar vanaf 2012 voert de onderwijsinspectie ook inspecties uit naar de uitvoering van de Voor- en Vroegschoolse Educatie. De GGD beoordeelt de condities waaraan de voorschoolse voorzieningen moeten voldoen en de basisvoorwaarden voor de voorschoolse educatie. Deze kwaliteitseisen zijn vastgelegd in het Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie en hebben betrekking op de omvang van de voorschoolse educatie, het aantal beroepskrachten en de groepsgrootte, kwaliteit van de beroepskrachten, het gebruikte educatieprogramma en de kwaliteit van de locatie.

In artikel 2 van de wet OKE staat: "Voorschoolse educatie omvat per week ten minste vier dagdelen van ten minste 2,5 uur of per week ten minste 10 uur aan activiteiten gericht op het stimuleren van de ontwikkelingsdomeinen." Uit onderzoek blijkt dat intensievere programma's van minimaal drie dagdelen per week effectiever zijn (bron; Nederlands Jeugd Instituut, "Wat werkt bij het voorkomen en terugdringen van onderwijsachterstanden?", november 2013). In de notitie "Peuterwerk, kwaliteit, educatie en samenwerking 2011 – 2014" wordt ook gesproken over vier dagdelen VVE.

Zoals eerder beschreven biedt de Bieënkorf twee dagdelen van 5,5 uur per week voorschoolse educatie aan. Bij KOOS gaat het om vier dagdelen voorschoolse educatie van 2,75 uur. Beide organisaties pleiten voor handhaving van de lijn die zij hierin hebben gekozen. De Bieënkorf ziet voordelen in langere dagdelen (peuters doen mee aan de dagdagelijkse dingen, zijn langer in contact met groepsgenootjes). KOOS ziet meer in een korter maar intensiever programma gedurende meerdere dagdelen per week.

Wij gaan er vanuit dat beide professionele organisaties voldoende in staat zijn om hierin de juiste afweging te maken. Wij hebben op dit moment onvoldoende signalen om hier een duidelijke voorkeur of richting in uit te spreken. Van de schooldirecties uit onze gemeente horen we terug dat deelname aan een VVE-programma op de voorschoolse voorzieningen van KOOS en De Bieënkorf tot een betere start op de basisschool leidt.

Een belangrijke voorwaarde voor de effectiviteit van programma's is de professionaliteit van de uitvoerders. De onderwijsinspectie constateert dat de pedagogische kwaliteit meestal wel in orde is, maar het educatief handelen verbetering behoeft. Dit geldt landelijk maar ook voor de bezochte voorschoolse voorzieningen in onze gemeente.

In 2012 heeft de onderwijsinspectie een bestandsopname gemaakt van de Voor- en Vroegschoolse

educatie (VVE) op alle peuterspeelzalen en kinderdagverblijven met gesubsidieerde voorschoolse educatie in Nederland.

Het VVE-toezichtkader, aan de hand waarvan de inspectie de bestandsopname heeft uitgevoerd, bestaat uit vier domeinen: de VVE-condities, de gemeentelijke VVE-beleidscontext, de kwaliteit van VVE op de voor- en vroegscholen, en de VVE-resultaten.

De verbeterpunten die de inspectie landelijk signaleert zijn ook van toepassing op de VVE in onze gemeente waarvoor de gemeente, de uitvoerders van het peuterwerk en de scholen verantwoordelijk zijn. Op grond van deze bestandsopname is een verbeterplan door betrokken partijen opgesteld. Met de partners wordt gewerkt aan een verdere verbetering van de VVE; een kind- en leerlingvolgsysteem die de ontwikkeling van deze kinderen bijhoudt, het stimuleren van de ouderbetrokkenheid, het versterken van de doorgaande lijn ten aanzien van de zorg en begeleiding, en het verbeteren van het educatief handelen.

Bij KOOS en de Bieënkorf heeft het observeren en registreren van de ontwikkeling van de doelgroepkinderen bijzondere aandacht en wordt in overleg met de scholen gezocht naar een geschikt peutervolgsysteem, waarin de ontwikkelingen van het kind kunnen worden vastgelegd. Voor de doelgroepeuters geldt dat hun ontwikkelingen worden vastgelegd in een zogenaamd overdrachtsformulier dat 'warm' wordt overgedragen van het peuterwerk naar de basisschool. Verder leggen beide organisaties, afhankelijk van hun situatie, verschillende accenten. KOOS besteedt in haar opleidingsbeleid aandacht aan het basisklimaat om zodoende te komen tot een werkwijze die op alle locaties dezelfde is. Daarnaast krijgt de communicatie met ouders in 2015 extra aandacht, waarbij de nadruk ligt op het meedenken en adviseren over de ontwikkeling van het kind. Bij zowel KOOS als de Bieënkorf heeft de relatie met het onderwijs extra aandacht door onder meer de organisatie van een studiemiddag met de pedagogisch medewerkers en de leerkrachten over de doorgaande lijn.

Conclusie

Na de nulmeting van de onderwijsinspectie in 2012 is duidelijk geworden dat het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden bij peuters en kleuters veel investeringen in de VVE vraagt. Dat is een landelijk beeld en Olst-Wijhe is daar geen uitzondering op. We kunnen daaruit concluderen dat de kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen nog niet aan de gestelde eisen voldoet. Om die reden is, samen met de kinderopvangorganisaties en het onderwijs, een verbeterplan opgesteld dat in de afgelopen jaren is uitgevoerd. In 2015 vindt opnieuw een bestandsopname door de onderwijsinspectie plaats en wordt duidelijk of de onderwijsinspectie van mening is of de kwaliteit verbeterd is.

In 2015 hebben we gezamenlijk de volgende speerpunten benoemd; ouderbetrokkenheid, een peutervolgsysteem en de samenwerking met het onderwijs.

4. Tijdens deze planperiode bezoekt 100% van de peuters een voorschoolse voorziening.

Het aantal peuters in de gemeente neemt de laatste jaren af. In de onderstaande tabel staan de aantallen 2- en 3-jarigen vermeld die sinds 2010 in onze gemeente woonachtig zijn.

Peildatum 1 januari	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal 2 en 3-jarigen	392	363	368	362	338	332

Op 1 januari 2015 bezoekt 58% van onze peuters een voorschoolse voorziening. Dit percentage is in de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleven (2013; 55%). Daarnaast wordt bijna 15% van onze peuters opgevangen door een gastouder. Dit percentage fluctueert wat meer maar dat heeft vooral te maken met veranderend rijksbeleid (o.a. aanscherping van de kwaliteitseisen).

In onderstaande tabel vindt u de deelname aan een voorschoolse voorziening per kern (stand per 1 januari 2015):

	Wijhe*	Olst**	Boskamp	Wesepe	Totaal
Aantal peuters 2 en 3 jaar	168	116	22	26	332
Aantal peuters op voorschoolse voorziening	106	59	6	22	193

* Wijhe is inclusief Elshof, Marle, Boerhaar en Herxen.

** Olst is inclusief Den Nul en Middel. Welsum is niet meegeteld.

*** Op de Bieënkorf zitten 106 peuters, waarvan 99 uit Wijhe, 4 uit Olst en 3 niet uit Olst-Wijhe.

**** Op de locaties van KOOS in Olst zitten 59 peuters, waarvan 57 uit Olst en 2 niet uit Olst-Wijhe.

Bovenstaande tabel laat zien dat het bereik van het professionele peuterwerk (niet zijnde de gastouderopvang) in Olst (52%) en Boskamp (28%) lager ligt dan in Wijhe (59%) en Wesepe (85%). De Jeugd Gezondheids Zorg van de GGD IJsselland heeft zicht op redenen waarom een peuter geen voorschoolse voorziening in onze gemeente bezoekt. Deze zijn;

- Bijna 15% van de ouders kiest voor opvang bij een gastouder. Deze gastouders worden geregistreerd in een landelijk register. Toezicht op de kwaliteit van de opvang vindt ook bij hen plaats. Gastouders bieden geen VVE-programma aan.
- Een aantal ouders kiest voor opvang buiten onze gemeente (Zwolle, Diepenveen, Broekland, Deventer, Terwolde).
- Bij het merendeel van de ouders die niet kiezen voor de opvang van hun peuter op een voorschoolse voorziening of bij een gastouder werkt één van de ouders niet of heel beperkt. Zij kiezen bewust voor het thuis opvoeden van hun kind of willen vanwege financiële redenen geen peuterwerk afnemen omdat dit niet persé noodzakelijk maar voor hen wel kostbaar is en/of hebben onderling een soort opvang geregeld met een aantal buurtkinderen bij elkaar.
- Sommige ouders in Wijhe vinden de vorm van het peuterwerk niet fijn. Er is geen vaste aankomst en vertrektijd. Kinderen kunnen van 7.30 tot 9.00 uur binnenkomen en van 12.30 tot 13.00 uur weer opgehaald worden. Daardoor zijn in het verleden sommige ouders afgehaakt of beginnen ze niet.

De verschillen in bereik tussen de verschillende kernen zijn mogelijk te verklaren uit het feit dat KOOS op een later moment de harmonisatie van voorschoolse voorzieningen in gang heeft gezet. Toen KOOS met ingang van 1 augustus 2013 de integratie in gang zette, haalden verschillende ouders hun peuters van de voorschoolse voorziening. De Bieënkorf heeft in eerste instantie deze reactie van ouders gezien maar zij heeft ook gemerkt dat dit later weer herstelde. De Bieënkorf is een jaar eerder gestart met de harmonisatie van de voorschoolse voorzieningen.

Verder valt op dat de deelname van peuters op de locaties waar gezamenlijke huisvesting van kinderopvang en peuterwerk is gerealiseerd (Wijhe en Wesepe) hoger ligt dan op de locaties waar dit niet het geval is (er is geen splitsing te maken tussen beide locaties in Olst). Ten slotte weten we dat het percentage lager opgeleide ouders (en mogelijk minder verdienende ouders) in Olst en Boskamp hoger ligt dan in Wijhe en Wesepe. Het argument om vanwege financiële redenen niet te kiezen voor peuterwerk kan in deze kernen mogelijk wat zwaarder wegen.

Er wordt overigens door zowel de Bieënkorf als KOOS fors geïnvesteerd in het werven van peuters door:

- Een gezamenlijke folder die op het consultatiebureau wordt uitgedeeld aan de ouders van peuters van 2 jaar.
- Inloopochtenden, speelochtenden voor peuters en ouders, waarbij ook de peuters van gastouders worden uitgenodigd.
- PR via posters, flyers bij de bibliotheek, huisartsen en scholen.
- Advertenties.

In de Bieënkorf houdt het CJG een spreekuur opvoeden. Ook een cursus voor aanstaande ouders wordt in de Bieënkorf gegeven. De ligging van de Bieënkorf bij andere sportvoorzieningen, het

voortgezet onderwijs en het aanbod van verschillende opvangmogelijkheden maken het mogelijk om meerdere activiteiten voor de jeugd te organiseren voor verschillende leeftijdsgroepen.

Conclusie

Op 1 januari 2015 neemt 58% van de peuters deel aan het peuterwerk in een voorschoolse voorziening. Nog eens 15% maakt gebruik van de gastouderopvang. Deze percentages liggen beduidend lager dan we ons ten doel hadden gesteld (100% deelname). Het peuterwerk wordt onder de aandacht gebracht van de ouders via onder meer het consultatiebureau. Ouders zijn vrij om te kiezen of en naar welke vorm van voorschoolse voorziening zij hun kind(eren) willen brengen. Ten opzichte van 2013 is het deelnamepercentage van peuters aan een voorschoolse voorziening redelijk stabiel gebleven. Belangrijk is dat alle doelgroepkinderen (peuters met een indicatie) wel gebruik maken van het peuterwerk en daar een VVE-programma volgen.

5 De lijn die in de voorschoolse voorzieningen met een doelgroepkind is ingezet wordt voortgezet in de vroegschoolse periode.

De voorschoolse voorzieningen en het onderwijs hebben regelmatig overleg met elkaar op zowel directieniveau als met de uitvoerenden. Zo wordt in de werkgroep VVE doorgaande lijn drie keer in het jaar overleg gevoerd met de leerkrachten basisonderwijs.

In Wijhe gaan de pedagogisch medewerkers van de Bieënkorf met alle kinderen op bezoek bij hun toekomstige basisschool. Alle doelgroepkinderen krijgen een warme overdracht. Dit betekent dat, met toestemming van de ouders, het overdrachtsformulier naar de basisschool gestuurd wordt (zie ook paragraaf 3). Na drie maanden volgt er vanuit het onderwijs een terugkoppeling over het doelgroepkind naar de medewerkers van de Bieënkorf.

Bij KOOS worden ook alle doelgroepkinderen op die manier overgedragen. De samenwerking met het onderwijs is constructief.

Niet alleen de voorschoolse voorzieningen maar ook het basisonderwijs investeert fors in een zorgvuldige overdracht van peuters. De schooldirecties onderstrepen het belang van toegankelijk peuterwerk en deelname aan het VVE-programma en zijn zeer bereid om te investeren in een verdere verbetering van de voor- en vroegschoolse educatie. Vanuit het onderwijs bestaat wel behoefte aan meer inzicht in de ontwikkeling van de peuter. Het peutervolgsysteem zal hier voor moeten gaan zorgen.

Conclusie

De informatieoverdracht krijgt steeds meer vorm bij de overstap van de peuter naar de eerste klas/groep van het basisonderwijs. De instrumenten, o.a. het peutervolgsysteem, die men hierbij wil gaan inzetten zal de doorgaande lijn in de ontwikkeling van de peuter nog beter kunnen vastleggen.

3. Het financiële kader

Bij de gesubsidieerde bekostiging van het peuterwerk gaan we van twee financieringsstromen uit:

- De budgetsubsidie (gemeentelijke middelen) voor de bekostiging van het peuterwerk.
- De specifieke rijksuitkering voor de bekostiging van VVE.

In de notitie “Peuterwerk, kwaliteit, educatie en samenwerking 2011 – 2014” is het financiële kader geschetst. Op grond daarvan is bij de vaststelling van de meerjarenbegroting 2012 – 2015 besloten om het beschikbare budget voor het peuterwerk (de budgetsubsidie) terug te brengen naar 25% van het oorspronkelijke budget. Dit is één van de maatregelen geweest uit fase 2 van de heroverwegingsoperatie. Deze maatregel heeft voor de gemeente een forse besparing opgeleverd (van € 56.000,- in 2013 olopend naar € 168.000,- in 2015).

Bij de vaststelling van deze maatregel zijn we er vanuit gegaan dat een vermindering van de budgetten met 75% voldoende zou moeten zijn voor de bekostiging van de peuterplaatsen voor mensen die geen gebruik kunnen maken van de kinderopvangtoeslag. Door de harmonisatie van de voorschoolse voorzieningen konden immers nu alle ouders die aan de voorwaarden voldoen (o.a. dat beide ouders werken en/of studeren) bij de belastingdienst een kinderopvangtoeslag aanvragen. De korting op de subsidiebudgetten was gebaseerd op de veronderstelling dat 75% van de ouders een kinderopvangtoeslag zou kunnen aanvragen.

Overigens is er binnen onze huidige subsidiesystematiek geen directe relatie tussen de hoogte van de budgetsubsidie en het aantal peuterplaatsen voor mensen die geen gebruik kunnen maken van de kinderopvangtoeslag. De oorspronkelijke subsidiebudgetten van beide organisaties zijn gefaseerd gekort. Uiteindelijk heeft dit voor beide organisaties tot een korting van 75% geleid vanaf 2015. In 2015 ontvangt de Bieënkorf nog € 17.800,- en KOOS € 36.300,-.

Het verloop van de subsidiebudgetten ziet er dan in de afgelopen jaren als volgt uit:

	2013	2014	2015
Bieënkorf	€ 50.742	€ 34.300	€ 17.800
KOOS	€ 102.319	€ 69.900	€ 36.300
VVE	€ 27.200	€ 27.200	€ 30.000
Totaal	€ 180.261	€ 131.400	€ 86.200

Voor 2013 en 2014 hebben we duidelijk welk percentage ouders geen gebruik kan maken van een kinderopvangtoeslag. Deze peuters maken dan gebruik van een peuterplaats die grotendeels gesubsidieerd moeten worden door de gemeente.

In de onderstaande tabel zien we de percentages ouders die een kinderopvangtoeslag toegekend hebben gekregen.

	2013	2014	1 januari 2015
De Bieënkorf	87%	90%	85%
KOOS	45%	52%	56%

Deze tabel laat zien dat er tussen de organisaties grote verschillen zijn in de percentages ouders die een kinderopvangtoeslag toegekend hebben gekregen. Beide organisaties geven aan dat zij fors inzetten op het controleren van de inkomensgegevens van ouders (indien één van de ouders of beide ouders niet werken dan komen zij niet voor een kinderopvangtoeslag in aanmerking) maar zij zijn wel afhankelijk van de documenten die de ouders overleggen. Duidelijk is dat de percentages van KOOS onder de vooraf ingeschatte 75% liggen en dat zij daardoor een grotere afhankelijkheid hebben van subsidies van de gemeente. Eerder in deze notitie hebben we al beschreven dat er sociaal

economische verschillen zijn tussen de kernen Olst en Wijhe (zie bladzijde 5; hoger percentage laag opgeleide ouders in Olst).

Daarnaast betalen we voor het aantal VVE-plaatsen. Zoals eerder in deze notitie is geconstateerd, zijn er ook hier verschillen tussen het aantal doelgroeppeuters dat gebruik maakt van een VVE-plaats.

In onderstaande tabel wordt dit duidelijk.

	2013	2014	1 januari 2015
De Bieënkorf	6	13	9
KOOS	31	19	18
Totaal	37	32	27

Van het rijk ontvangen wij jaarlijks een specifieke uitkering voor de uitvoering van ons VVE-beleid. In 2015 bedraagt deze € 38.292,-. Van dit bedrag is een bedrag van € 30.000,- beschikbaar voor de bekostiging van de VVE-plaatsen. Het restantbudget gaat naar coördinatiekosten van de leesactiviteiten, deskundigheidsbevordering en aanschaf van materiaal.

De gemiddelde kostprijs van een VVE-plaats bedraagt € 3.400,-. Met de rijksuitkering kunnen we dus maar 9 VVE-plaatsen bekostigen. In 2014 en bij de start van 2015 zijn er bijna 30 VVE-plaatsen nodig geweest. Ook daar zien we een tekort dat in de afgelopen jaren opgevangen kon worden door de budgetsubsidie maar omdat deze verder afneemt, is dit vanaf 2015 niet meer mogelijk.

Op basis van het huidige gebruik ontstaat in 2015 bij ongewijzigd beleid een fors tekort. Op basis van de huidige subsidiesystematiek hebben we dit tekort berekend op € 48.510,-.

In onze begroting 2015 is een bedrag van € 56.200,- beschikbaar voor budgetsubsidie ten behoeve van het peuterwerk. Daarnaast ontvangen we een VVE-uitkering van € 38.929,- waarvan € 30.000,- beschikbaar is voor de inkoop van VVE-plaatsen. Totaal is er dus een bedrag van € 86.200,- beschikbaar voor subsidies peuterwerk en inkoop van VVE-plaatsen.

De kosten voor peuterwerk worden bij ongewijzigd beleid voor 2015 ingeschat op:

Budgetsubsidie De Bieënkorf	€ 17.800
Budgetsubsidie KOOS	€ 36.300
VVE-kosten 2015	€ 80.610
	----- +
Totale kosten	€ 134.710
Beschikbaar	€ 86.200
	----- -/-
Tekort	€ 48.510

Oorzaken van dit tekort zijn:

- De VVE-uitkering is ontoereikend voor de bekostiging van het aantal noodzakelijke VVE-plaatsen (er zijn 27 plaatsen nodig, er is budget voor 9 plaatsen). Voorgaande jaren is dit tekort altijd opgevangen door de budgetsubsidie maar deze neemt drastisch af waardoor deze dekkingsmogelijkheid vervalt.
- Het percentage ouders dat kinderopvangtoeslag ontvangt, ligt bij KOOS veel lager dan vooraf was ingeschat (in 2015 ligt dit percentage op 54%, onze inschatting lag op 75%). Hierdoor moeten veel meer peuters dan verwacht gebruik maken van een peuterplaats die door de gemeente wordt gesubsidieerd.
- Het percentage ouders dat kinderopvangtoeslag ontvangt is in Wijhe wel hoog (85%) maar de absolute aantallen liggen daar veel hoger waardoor er toch no 5 peuters gebruik moeten maken van een peuterplaats die door de gemeente wordt gesubsidieerd.

Conclusie

Bij een ongewijzigd beleid en een vergelijkbaar gebruik van het aantal VVE-plaatsen ontstaat bij het huidige financiële kader een jaarlijks tekort van afgerond € 48.500,-. Dat vraagt om een aanpassing van ons beleid en/of een verruiming van het financiële kader.

Belangrijkste oorzaken van dit tekort zijn gelegen in het feit dat het percentage ouders dat kinderopvangtoeslag ontvangt lager ligt dan we bij het vaststellen van de heroverwegingsmaatregelen hadden ingeschat. Daarnaast is de VVE-uitkering ontoereikend voor de bekostiging van het aantal noodzakelijke VVE-plaatsen. Tot en met 2014 is dit tekort altijd opgevangen door de budgetsubsidie die de kinderopvangorganisaties ontvingen maar doordat deze drastisch afneemt, vervalt deze dekkingsmogelijkheid.

4. Conclusies en aanbevelingen

Op basis van de uitkomsten uit de hoofdstukken 2 en 3 kunnen we concluderen dat onze beleidsdoelstellingen voor een belangrijk deel zijn gehaald. De harmonisatie tussen kinderopvang en peuterspeelzalen heeft grotendeels plaatsgevonden, alle doelgroepkinderen nemen deel aan een VVE-programma en de lijn die in de voorschoolse voorziening met een doelgroepkind is ingezet wordt voortgezet in de vroegschoolse periode.

Het bereik (het aantal peuters dat een voorschoolse voorziening bezoekt) ligt in deze planperiode beduidend lager dan 100% en de onderwijsinspectie heeft in 2012 geconstateerd dat de kwaliteit van de voorschoolse voorzieningen nog verbeterd moet worden. Ten slotte is het huidige financiële kader bij ongewijzigd beleid niet toereikend.

Op grond van deze conclusies stellen we het volgende voor:

- Bijstelling van de doelstelling dat tijdens deze planperiode (2011 – 2014) 100% van de peuters een voorschoolse voorziening bezoekt. Wij hebben ooit met het formuleren van deze doelstelling de ambitie willen uitspreken dat het voor alle peuters mogelijk zou moeten zijn om een voorschoolse voorziening te bezoeken maar we zien dat in de afgelopen jaren deze percentages redelijk stabiel blijven (55 tot 58%). Een belangrijk deel van de ouders maakt andere keuzes (opvang bij gastouders of een informele opvang die bij familie of in de buurt georganiseerd wordt). Wij blijven bij onze ambitie om het voor iedere peuter mogelijk te maken om de peuteropvang te bezoeken maar stellen het percentage bij naar 60%.
- Wij zien dat gezamenlijke huisvesting van kinderopvang en peuterwerk tot een hoger bereik van peuters en een efficiëntere bedrijfsvoering leidt. Vanuit de faciliterende rol die we als gemeente hierin kunnen vervullen, werken en denken we mee aan initiatieven om tot deze gezamenlijke huisvesting te komen. De kinderopvangorganisatie blijft uiteraard eerst verantwoordelijk voor het huisvesten van haar activiteiten.
- We wijzigen de subsidiesystematiek omdat de huidige systematiek niet langer voldoet. Een subsidiesystematiek die uit gaat van een vraaggestuurde financiering van de peuteropvang past beter bij de beleidsdoelstellingen die wij geformuleerd hebben dan de subsidiesystematiek die we nu hanteren. Dit betekent dat we per noodzakelijke gesubsidieerde peuterplaats en per noodzakelijke VVE-plaats gaan betalen. Hiervoor betalen we de kostprijs die de organisaties hiervoor rekenen tot een maximum van € 1.750,- per gesubsidieerde peuterplaats (een VVE-plaats is twee keer zo duur als een gesubsidieerde peuterplaats). De kostprijs van de Bieënkorf ligt lager maar de kostprijs van KOOS ligt hoger. Voor een deel is dit te verklaren uit het feit dat KOOS over meerdere locaties beschikt, in twee kleine kernen een locatie heeft en dit relatief duurder is.
- We stellen een aantal kostenbesparende maatregelen voor die nog passen binnen de beleidsdoelstellingen die we eerder geformuleerd hebben. Deze zijn:
 - o Wanneer peuters een VVE-indicatie hebben en hun ouders werken allebei dan vragen ze een kinderopvangtoeslag aan voor alle dagen of dagdelen dat zij de peuteropvang bezoeken (het recht op het aantal uren kinderopvangtoeslag wordt overigens wel gelimiteerd tot het aantal gewerkte uren van de minst werkende ouder, vermeerderd met 40%). Nu doen zij dit niet voor de extra dagdelen VVE waardoor de kosten voor deze extra dagdelen altijd volledig voor rekening van de gemeente komen. Ouders betalen in deze nieuwe situatie wel een inkomensafhankelijke ouderbijdrage. Nu betalen zij voor de VVE-dagdelen het laagste ouderbijdragetarief. Het kan dus zijn dat ouders meer ouderbijdrage moeten betalen omdat hun inkomen hoger is dan de laagste inkomenscategorie (in de hogere inkomenscategorieën kan het dan gaan om enkele tientallen euro's per maand).
 - o Bij de Bieënkorf worden peuters vanaf 2 jaar geplaatst op een gesubsidieerde peuterplaats of VVE-plaats. Bij KOOS is dit vanaf 2,5 jaar. In onze beleidsdoelstelling wordt de leeftijd van 2,5 jaar gehanteerd. Natuurlijk is zo vroeg mogelijk starten bij een peuteropvang, zeker wanneer het een doelgroeppeuter is, wenselijk. Gelet op het de beschikbare middelen stellen we voor dat ook bij de Bieënkorf peuters pas vanaf 2,5 jaar welkom zijn op een gesubsidieerde peuterplaats of VVE-plaats.

- o Steekproefsgewijs zullen we de inkomensgegevens van ouders controleren. Zo proberen we eventueel oneigenlijk gebruik van gesubsidieerde kindplaatsen te voorkomen. Het kan namelijk zijn dat ouders geen kinderopvangtoeslag aanvragen maar hier op grond van hun inkomenssituatie wel recht op hebben.

Wanneer we deze maatregelen toepassen maar onze beleidsdoelstellingen hetzelfde houden, hebben we budgettaire gezien het volgende nodig:

KOOS		
- 16 gesubsidieerde peuterplaatsen	ad € 1.750	= € 28.000
- 15 VVE-peuterplaatsen	ad € 3.500	= € 52.500
		----- +
Totaal		€ 80.500
De Bieënkorf		
- 5 gesubsidieerde peuterplaatsen	ad € 1.588	= € 7.940
- 6 VVE-peuterplaatsen	ad € 3.167	= € 19.056
		----- +
Totaal		€ 26.996

In de cijfers is een vermindering van het aantal plaatsen doorgevoerd omdat nu ook bij VVE-indicaties gebruik gemaakt wordt van kinderopvangtoeslag maar is nog geen rekening gehouden met een beperking van de instroom van het aantal peuters bij de Bieënkorf door een verhoging van de startleeftijd (de gevolgen hiervan zijn moeilijker te kwantificeren).

Bij deze subsidiesystematiek is sprake van een open eindfinanciering; iedere peuter die in aanmerking komt voor een gesubsidieerde peuterplaats of een VVE-peuterplaats wordt ook daadwerkelijk geplaatst. Hiermee doen we zoveel mogelijk recht aan onze beleidsdoelstellingen om iedere peuter een voorschoolse voorziening te laten bezoeken en iedere doelgroeppeuter een VVE-programma te laten volgen.

In 2015 en volgende jaren is jaarlijks binnen onze meerjarenbegroting € 86.200 beschikbaar. Dit betekent dat bij het huidige gebruik er een jaarlijks tekort ontstaat van € 21.300. Dit bedrag kan fluctueren. Enerzijds daalt het aantal peuters in onze gemeente (demografische ontwikkelingen; ontgroening), anderzijds laat het relatief lage bereik in Olst en Boskamp nog een toename van het gebruik toe waardoor het tekort verder zou kunnen toenemen.

Scenario bij vasthouden aan het huidige financiële kader

Wanneer we het huidige financiële kader willen handhaven dan kan het niet anders dan dat het gebruik gemaximeerd wordt. Eerdergenoemde maximale kostprijs verder verlagen, is niet wenselijk. De genoemde maximale kostprijs is, gelet op de kostprijzen in de regio, heel redelijk en een marginale verlaging daarvan levert financieel te weinig op.

De enige maatregel die dan nog overblijft is het terugbrengen van het aantal beschikbare subsidieplaatsen en VVE-plaatsen en deze ook blijvend te maximeren. In dat geval kan niet iedere peuter direct op een gesubsidieerde peuterplaats of VVE-plaats toegelaten worden en ontstaan er wachttijden. De wachttijd kan soms dan zo lang worden dat plaatsing niet meer mogelijk is of gewenst is (omdat er dan een te korte periode van plaatsing over blijft). Het kan niet anders dan dat dit gevolgen heeft voor onze beleidsdoelstellingen. Niet iedere peuter kan dan deelnemen aan een voorschoolse voorziening en niet iedere doelgroeppeuter kan een VVE-programma volgen.

Wanneer we in dit scenario prioriteiten moeten stellen tussen beide doelgroepen dan stellen wij voor om zoveel mogelijk de doelgroeppeuters een plaats te bieden.

Dit scenario heeft dan de volgende consequenties:

KOOS		
- Max. 9 gesubsidieerde peuterplaatsen	ad € 1.750	= € 15.750
- Max. 14 VVE-peuterplaatsen	ad € 3.500	= € 49.000
		----- +
Totaal		€ 64.750
De Bieënkorf		
- Max. 3 gesubsidieerde peuterplaatsen	ad € 1.588	= € 4.764
- Max. 5 VVE-peuterplaatsen	ad € 3.176	= € 15.835
		----- +
Totaal		€ 20.599
Totaal KOOS + Bieënkorf		= € 85.349
Beschikbaar in meerjarenbegroting		€ 86.200

Het aantal gesubsidieerde peuterplaatsen wordt dan bij beide organisaties gehalveerd. Bij KOOS zelfs iets meer maar we verwachten dat het percentage ouders dat kinderopvangtoeslag ontvangt nog iets gaat toenemen (we zien in de afgelopen jaren wel een toenemend percentage bij KOOS). Het aantal VVE-plaatsen neemt bij iedere organisatie maar met 1 plaats af. Mogelijk is dit door iets strenger te indiceren nog verantwoord.

Bovenstaand voorstel zal dan vooral leiden tot wachttijden of zelfs niet plaatsen van peuters met ouders beiden of één van beide niet werken. Daarmee doen we concessies aan de doelstelling om iedere peuter te plaatsen op een voorschoolse voorziening.

Voorgesteld scenario

Gelet op het belang van het bezoek aan een voorschoolse voorziening en deelname aan een VVE-programma, willen we aan iedere peuter en zijn of haar ouders zo min mogelijk belemmeringen opleggen om ook daadwerkelijk gebruik te gaan maken van een gesubsidieerde peuterplaats of VVE-plaats. Om die reden stellen we voor om wel een aantal kostenbesparende maatregelen in te voeren maar niet over te gaan tot het verminderen en vervolgens maximeren van het aantal gesubsidieerde peuterplaatsen en VVE-plaatsen.

Dit betekent dat we vanaf 2016 en volgende jaren een jaarlijks tekort voorzien van € 21.300,-. In 2015 zal dit tekort nog wat hoger liggen omdat de kostenbesparende maatregelen niet op korte termijn kunnen worden ingevoerd (de ouders van de peuters die nu geplaatst zijn kunnen we niet gedurende deze periode confronteren met veranderende maatregelen). Het te verwachten tekort van ca. € 45.000,- zullen wij bij de eerste bestuursrapportage in 2015 melden. Indien u kiest voor dit scenario stellen wij voor om bij de behandeling van de kadernota 2016 – 2019 rekening te houden met extra middelen ten behoeve van de financiering van het peuterwerk en VVE van jaarlijks € 21.300,-.